

GDK: 902.1

Prof. Franc Rainer, 1902–1991

Življenjska pot profesorja Rainerja se je začela 23. marca 1902. leta v Rajhenburgu, današnji Brestanici ob Savi. Odraščal je v trgovski družini. Osnovno šolo je končal v Kranju, na ljubljanski realki pa je maturiral leta 1919. Jeseni istega leta se je vpisal na strojni oddelek tehniške fakultete v Ljubljani, po dveh seminarjih je nadaljeval študij tehnike v Brnu na Češkem.

Gozdarskemu študiju se je posvetil v zimskem semestru 1922/23 na politehniko v Lwowu na Poljskem, nadaljeval ga je v Brnu, kjer je leta 1926 tudi z odliko zaključil visokošolski študij na fakulteti za agronomijo in gozdarstvo.

Po odsluženju kadrovskega roka v vojski 1926/27 se je na jesen leta 1927 zaposlil kot inženir dnevničar pri Odseku za urejanje hudournikov velikega županstva v Mariboru. Delovne naloge je opravljal v povodjih zgornje Savinje in Meže, v Celju pa je predeloval projekt za regulacijo Savinje in njenih pritokov v območju mesta. Pozimi leta 1930 so ga premestili na ljubljansko bansko upravo, kjer je nadaljeval z delom

pri urejanju hudournikov v zgornji Savski dolini, v Bohinju, pri Žireh in v Polhograjskih Dolomitih. Po njegovem projektu iz tega obdobja je bil kasneje urejen potok Kravnjak v Ratečah.

Leta 1931 je uspešno opravil državni izpit na Ministrstvu za gozdarstvo v Beogradu in tedaj se začne v strokovnem delu mladega inženirja Rainerja – »jugoslovansko obdobje«. V Banja Luki organizira in vodi referat za urejanje hudournikov v Vrbaški banovini – intenzivno študira, projektira, organizira in izvaja dela v hudourniških območjih Butišnice. Poleg večjih zaplavnih pregrad (Mračaj, Dular) se ukvarja tudi s problemi vezanja in utrjevanja erodiranih terenov s popleti in pogozdovanjem. Iz tega obdobja velja omeniti uvajanje tehnike zagrajevanja z žičnimi košarami po sistemu »Palvis«, ki sodijo med prve uporabe te tehnike pri urejanju hudournikov pri nas.

Dimenzije erozijskih pojavov, njihov nastanek in povezanost z vsakodnevnim življenjem in aktivnostmi prebivalstva na podeželju prepričujejo mladega, mislečega in ustvarjalnega strokovnjaka o tem, da pri urejanju hudournikov ne gre le za ozke tehnične probleme, temveč za splet družbenih, ekonomskih, naravoslovnih in tehničnih vprašanj, ki zahtevajo kompleksno reševanje.

Tako je inženir Rainer strokovno rastel ob delu in si gradil širok pogled na reševanje problemov, ki jih povzročajo naravna stihija, nepremišljena aktivnost ter neznanje ljudi. Zato prav gotovo ni naključje, da je bil januarja 1938 premeščen v oddelek za urejanje hudournikov pri Ministrstvu za gozdarstvo in rudnike v Beogradu. S tem je prišel v tesnejši stik s tedanjim strokovnim vrhom na področju urejanja hudourniških območij, še zlasti pa si je širil obzorje in pridobival izkušnje z ogledovanjem, proučevanjem in neposrednim sodelovanjem pri ureditvenih delih v enem od največjih in glede na zahtevnost tudi najtežavnejših

hudourniških območij v državi, v Grdelički klisuri v južnem Pomoravju.

Opisana strokovna rast, ki so ji brez dvoma botrovali tudi delovna vnema, še zlasti pa solidna tehnična izobrazba in znanje tujih jezikov, so bili trden argument, da si je inženir Rainer že pred drugo svetovno vojno pridobil sloves izjemno razgledanega mlajšega strokovnjaka s področja urejanja hudournikov v državi.

Vojna vihra ga je – skupaj z družino, ki si jo je bil med tem osnoval – zatekla v Srbiji. Kot rezervni oficir jugoslovanske vojske je bil v Bosni zajet in odpeljan v vojno ujetništvo v Nemčijo, od koder se je ob koncu leta 1941 vrnil v Slovenijo. Na pomlad 1942 je dobil delo pri gradbenem vodstvu za urejanje hudournikov v Radovljici, kjer je delal do odhoda v partizane leta 1944.

Znal je prisluhniti utripu časa, široka strokovna razgledanost, življenjske izkušnje in delovne navade pa so mu omogočale opravljanje različnih strokovnih in upravnih funkcij v povojnih letih: bil je načelnik gozdarskega oddelka za novomeško okrožje, načelnik tehničnega oddelka Ministrstva za gozdarstvo, vodja gozdarske grupe v Sekretariatu za gospodarsko koordinacijo pri predsedstvu vlade Ljudske republike Slovenije in član Uprave za napredek v proizvodnji pri planski komisiji LRS. V tem obdobju se je »izneveril« svoji osnovni strokovni preokupaciji na področju urejanja hudourniških območij, ki jo je v mladih letih briljantno zastavil. Ta »stranpot« – imenujmo jo pač tako, nikakor ni bila neplodna, saj je kot tehnični duh našel novo področje, v katerem je lahko uveljavil svojo kreativnost v konstruiranju mehanične rampe za nakladanje in razkladanje motornih vozil, znane kot »Rainerjeva nakladalnica« – je kasneje tudi samokritično priznal, ko se je odločal za delo na univerzi.

Na gozdarski oddelek Agronomske in gozdarske fakultete Univerze v Ljubljani je prišel leta 1952 kot izredni profesor za predmet Urejanje hudourniških območij. V času polletne specializacije s področja varovanja tal je leta 1952 kot štipendist FAO v Nancyju poglobljal in posodabljal svoje znanje o varovanju tal – hkrati pa se je seznanjal s tovrstno problematiko tudi v

severni Afriki (Maroko, Alžir) ter v švicarskih in francoskih Alpah.

Tako se je vrnil na svoje primarno področje in se posvetil delu v njem – vendar tokrat s popolnoma drugačnimi cilji. Predmet Urejanje hudourniških območij je bilo treba opredeliti, razmejiti, vsebinsko dodelati in prilagoditi, predvsem pa poiskati najbolj ustrezne načine in poti za učinkovit prenos vedenja in idej o erozijskih pojavih in o obvladovanju posledic, ki jih le-ti povzročajo, med generacije mladih gozdarskih strokovnjakov. Pri tem je uspeval, da je suvereno obvladoval delovno področje, pa ne le to; kot iskalec novih poti in načinov za doseganje napredka je želel prepričati sebe in svoje učence, da je vizualna percepcija za sprejem in dojetje informacij o svetu, ki nas obdaja, vsaj enakovredna, če že ne močnejša od slušne. V voz posodabljanja pouka je zapregel tudi fotografijo. Njegova pedantnost, sistematičnost in vztrajnost mu je ob zavidljivih fotografskih sposobnostih omogočila osnivanje izvirne, bogate in edinstvene foto- in diateke. Profesor Rainer je svoje fotografske stvaritve – z dokumentarno vsebino in v prvem planu – vselej plemenitil z občutkom za lepoto in ubranost med naravnim in tistim, ki poskuša naravno stihijo obvladovati. Če pomislim, da smo – v letih, ko so bili fotografski aparati med študenti večja redkost, kot so danes motorna vozila – dobili na izpitu pri profesorju Rainerju na vpogled barvni stereoskopski posnetek neke konkretne terenske situacije, ki je zahtevala ustrezno tehnično ureditev, za katero je bilo po ogledu in razgovoru z njim treba skicirati idejno rešitev problema – se ne morem znebiti občutka, da bi bila takšna komunikacija med kandidatom in spraševalcem tudi danes, skoraj pol stoletja pozneje, učitelju še vedno v čast, študentom pa v veselje.

Nekoliko trd pristop, ki ga je praviloma štel za »conditio sine qua non«, je znal večkrat uspešno in učinkovito zgladiti s širokim pogledom in svetovljansko uglednostjo, ki tedaj ni bila pretirano pogost pojav. Z besedami, zgledom in dejanji je skrbel tudi za to, da njegovi učenci niso izgubili inženirskega obrusa, natančnosti, korektnosti in odgovornosti do opravljenega dela.

Poleg rednega pedagoškega dela in oblikovanja katedre je aktivno sodeloval pri vseh organizacijskih vprašanjih fakultete: v letih 1954/55 je bil predstojnik Gozdarskega oddelka; v letih 1957/58 in 1958/59 dekan in prodekan Biotehniške fakultete, v obdobju 1955/56 delegat v Univerzitetnem svetu in član številnih komisij fakultetne uprave.

Profesor Rainer je bil tudi uspešen in učinkovit ambasador gozdarstva, še posebej na področju urejanja hudournikov in pri obrambi pred erozijo. V letih, ko so bila potovanja v tujino prej izjema kot pravilo, je aktivno sodeloval na pomembnih strokovnih posvetovanjih na Češkem, v Švici, Avstriji, Turčiji, na Poljskem, v Nemčiji, Španiji, Grčiji in Italiji, od 1954. do 1971. leta pa kot redni jugoslovanski zastopnik in član FAO - delovne skupine za urejanje hudourniških območij na vseh njenih zasedanjih.

Leta 1961 je postal redni profesor in je aktivno delal do upokojitve leta 1973.

Njegova bibliografija morda ne izraža celotnega opusa, vendar pa tudi številne neobjavljene strokovne razprave, ki jih je večino opravil v tujini, in številni javni nastopi prepričljivo uvrščajo profesorja Rai-

nerja v središče dogajanj na tem področju.

Zavzetost pri delu in učinkovitost ni ostala neopažena, prejel je vrsto priznanj: medaljo za hrabrost (1946), red zaslug za narod III. stopnje (1946), red dela II. stopnje (1959), častno članstvo Zveze inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije (1970), častno članstvo Jugoslovanskega društva za proučevanje tal (1971), Jesenkovo priznanje za življenjsko delo (1974), priznanje s plaketo ob 30-letnici Biotehniške fakultete (1977).

Jesenkovo priznanje leta 1974 je profesor Rainer prejel za plodno življenjsko delo, za zasluge pri razvijanju in uvajanju sodobnih ponazoritvenih metod izobraževanja, za široko uveljavljanje na strokovnem področju varstva proti eroziji tal in za zasluge pri uvajanju novih ukrepov na tem področju ter za uveljavitev stroke in fakultete v mednarodnem svetu.

Odšel je v častitljivi starosti 90 let. Spomin nanj se bo ohranjal v delu, s katerim je gradil in sooblikoval našo šolo, gozdarsko stroko in naravovarstveni odnos do sveta, ki nas obdaja.

mag. Dušan Robič

Severno pobočje Grmade, razjedeno od erozije (foto: Franc Rainer, 1930)

